

„De dingen, die men niet ziet, zijn eeuwig.”

Dewijl wij niet aanmerken de dingen die men niet ziet, maar de dingen, die men niet ziet, want de dingen die men niet ziet zijn tijdelijk, maar de dingen die men niet ziet zijn eeuwig.
2 Corinth 4 : 18.

Er leeft in 's menschen ziel een *begeeren*. Hoe rijk ook ons persoonlijk leven hier op aarde moge ingericht en gesierd zijn, er blijft altoos een verlangen over naar iets dat meerder, dat hoger is. De pure materialist zij nu aan zichzelf overgelaten, maar de ziel, die nog iets anders zoekt dan de materie hem biedt, kent van jongsaf steeds het begeeren, het verlangen naar iets hoogers en iets meerders. En als, vroeg of laat, het aanzijn hier op aarde ten einde loopt, en we in 't graf onze schuilplaats erlangen, kunnen we het ons niet anders voorstellen, of er is een ongezogene wereld waar de hiel verdwijnende ziel haar tweede vaderland vindt, en waar ons een nieuwe wereld wacht, waarop we hier gehoopt hebben, zonder haar ooit te zien, en waarin we dan door onzen God binnengeleid worden, om er te genieten, wat zijn genade er voor ons bereid heeft.

We verliezen dan alles wat hier op aarde ons geboeid heeft, en we gaan over in de genieting van wat voor ons 't ongezogene was, en dan eerst bewaarheid het zich voor wie in het Vaderhuis overgingen, dat de dingen die we hier op aarde zagen, slechts tijdelijk waren, doch dat omgekeerd de dingen, die we hier niet met het oog konden waarnemen, doch waar onze ziel in leefde, eeuwig in aard en karakter zijn, en, eens daarboven ons toebedeeld, nimmer meer van ons zullen genomen worden.

Zoo is het mysterie van het eeuwig, gelijk de apostel het voor ons ontsluit, maar zoo en niet anders is evenzo de gewaarwording waarin we ons leven hier voortzetten en eens voleinden. Hoe vele dan de jaren mogen zijn die ons hier gegund worden, eens gaat 't met ons allen ten grave. Eerst is er dan nog rouw over ons heengaan. Straks sterft ook de rouw weg. En als een volgend geslacht het thans levende vervangen heeft, sijt in 't eind zelfs de heugenis van onzen naam op aarde uit. Zelfs de plek onzer ruste op 't graf wordt niet met rust gelaten, en als 't ene eeuw, of ook maar een halve eeuw, verder is, sijt ten leste zelfs de heugenis van onzen persoon uit en weet men van het gewone menschenkind ter nauwernood meer dan hij ooit 't aanzijn op deze aarde ontving.

Het is daarom zoo ten volle overwaar wat de apostel betuigt, dat al wat tot dit aardse leven behoort, hoe warm het ons ook moge hebben toegelachen, te zijner tijd van ons afsterft, allengs zelfs vergeeten wordt, en na niet zoo lange jaren geheel wegsterft. Al 't gezene, al 't geen uitwendig ons boeide, aantrok en bezig hield, het blijkt ten slotte niet dan *tijdelijk* geweest te zijn. En hoe 't ons ook boeide, eens sterft 't weg en van ons af, en dan blijft er voor een iegelijk onzer geen andere vraag over, dan die doelt op 't hier niet gezene, en waarvan de Apostel getuigt, dat de dingen die hier niet gezien worden, juist de blijvende zijn en de eeuwigdurende.

De dingen die hier niet gezien worden, dat en dat alleen zijn *de eeuwig*.

Wil dit daarom zeggen, dat de geestelijke schatten die eeuwiglijk blijven, en onze ziel naar haar geestelijken kant verrijken, geen vorm hebben, en alleen een geestelijk bestaan bezitten? Zeker, zoo niet 't eenzijdige Spiritualisme het ons voor, maar de Schrift toont 't ons heel anders. Als op Thabor de Christus schittert in zijn heerlijkheid, en Mozes en Elia hem vergezellen, vertoont geheel het heilig tafereel zich in zichtbare vorm. Als de Christus zich op den weg naar Damascus aan Paulus openbaart, wordt hij van den apostel gezien en herkend. In de Openbaringen op Palmros is 't niet anders. Ons aller belijdenis is, dat de Christus in zichtbare gestalte ten hemel is gevaren, dat hij in zijn verheerlijkt lichaam nu nog troont aan de rechterhand des Vaders, en dat hij in die zichtbare gestalte eens wederkeert ten gerichte. En gelijk 't ons van den verheerlijkten Christus wordt voorgelicht, zoo ook vermenen we het gedrag in het Oude Verbond. De Engelen die hun last op aarde vervullen, verschijnen in waarneembaren vorm en worden bekend. Ja, al moet beleiden, dat 't in de ongezogene wereld daarboven, zich als *geestelijk* bevoegt, uitgesloten wordt nimmer, dat wat in de Engelenwereld leeft of uit omze menschenwereld verstierf, zoo 't nood is, op eenmaal een zichtbaren vorm kan aannemen, en in dien zichtbaren vorm zich aan het zienlijk oog des menschen openbaren kan.

Wat daarentegen blijft is, dat in den mensch tweemaal bestaanswijze huist. Hier op aarde levend, treedt hij op in zichtbare gestalte, en leeft in deze wereld in zichtbare vorm, dank zij 't lichaam, dat hem als menschen gegund werd. Maar ook anderzijds leeft reeds hier op aarde in zijn binnenste, op verborgen wijze, een geestelijke existentie, en het is die geestelijke existentie, die hem in heilig contact brengt met den Heilige in zijn verborgenheid.

Eerst leeft de pasgeboren mensch in deze zichtbare wereld als kindeke. Doch het duurt geen vier, vijf jaren, of er begint reeds een mysterie zich in 't kinderhart te openbaren, en al spoedig merkt ge bij een vroom kind, hoe wonderlijk de ongezogene wereld op mystieke wijze in zijn gewone leven doorgaat. Soms sterft een nog zeer jong kind in zoo duidelijke wetenschap van de ongezogene wereld daarboven, dat wie geestelijk kenner is, zich er over verbaast, zoo helder bewust als soms zulk een jong wegstervend kind reeds in de ongezogene wereld inleefde.

Dit is dan het mysterie van het vrome menschenleven.

Bij den Engel is het zoo, dat hij op zichzelf enkel geest is, en zal hij verschijnen, een zichtbare gestalte tijdelijk aannemen, doch omgekeerd bij den mensch is de eerste verschijning de zichtbare in 't lichaam. Maar in die zichtbare verschijning komt, zoo er zich een waarachtige vroomheid openbaart, al spoedig een tweede, louter geestelijk aanzijn tot openbaring; een aanzijn dat niet tijdelijk, maar eeuwig is, en dat omgekeert toch heel onzen persoon beheerscht en verrijkt.

En nu is dit het wonderbare, en het eeuwig heerlijke in den mensch, dat hij zijn levens-existentie naar twee kanten, en beide malen even heerlijk, openbaren kan.

Hij bestaat en leeft in 't zichtbare. Zoo wordt

hij als kind des menschen geboren. God schept hem niet als louter geest, om eerst daarna dien geest bij een lichaam te voegen. Om als mensch tot aanzijn te komen, moet hij lichamenlijk als kindeke uit zijn moeder geboren worden. Altoos zoo echter, dat in dien zichtbaren mensch de aansluiting aan het geestelijke en eeuwig schuilt, en in dat geestelijke, dat zijn verborgen wezen uitmaakt, heit de mensch dan zijn aansluiting aan zijn God, en die God is de Onzienlijke en is als de Onzienlijke omstuw van zijn geestelijke Engelen, en van al wat in 't Ongezogene de majesteit van 't Goddelijke uitmaakt.

Nu streken die twee niet met elkander. Bij 's menschen oorspronkelijke schepping was de ongezogene rijkdom dien de mensch in zijn geest ontving, in volkomen harmonie met zijn zichtbare paradijsheerlijkheid. Alleen de zonde brak die eenheid, en van die ure af kwam het tijdelijke tegenover het eeuwig te staan. En zoo kwam er tegenstelling.

Ten leste echter valt deze tegenstelling weer weg. Op de nieuwe aarde en onder den nieuwen hemel zal, na de Opstanding, het tijdelijke in het eeuwig zijn opgegaan, maar het zichtbare zijn betekenis terug erlangen.

Voorshands is er nog de scheiding en tegenstelling.

In het Vaderhuis daarboven het louter geestelijke, en hier op aarde niet dan het tijdelijke dat voorbij gaat, en straks vergeten wordt.

Maar dit duurt niet. Aan die tweedheid komt ten slotte een einde. En eens zal, na de wederkomst van onzen Heiland, de toestand wezen, dat al wie God toebehoort, in en door Christus met God vereenigd is, en zijn geestelijk zoowel als zijn lichamenlijk, zijn zichtbaar zoowel als zijn onzichtbaar bestaan voor eeuwig voortzet.

Dat is 't wat de apostel betuigt, dat de dingen die men niet ziet, *eeuwig* zijn.

De Zone Gods met zijn gezaligden zullen op de nieuwe aarde en onder den nieuwen hemel eens juichen in een eeuwig Halleluja.

Dr A. K.

Amsterdam, 8 Maart 1918.

Men vraagt ons of een huwelijk, dat burgerlijk bij volmacht voltrokken wordt, daarna op dezelfde wijze ook in de Kerk mag worden bevestigd? Naar het schijnt maken sommige Kerkeraden hiertegen bezwaar, omdat ons huwelijksformulier de aanwezigheid van man en vrouw eischt, die beiden de trouwbeloften hebben af te leggen.

Gegrond schijnt ons dit bezwaar niet.

Al is het in den regel natuurlijk eisch, zoowel bij het burgerlijk als bij het kerkelijk huwelijk, dat de personen, die dit huwelijk wenschen te sluiten, zelf bij de huwelijksbevestiging aanwezig zijn en de trouwbeloften afleggen, toch kunnen hier uitzonderingen voorkomen, bijv. wanneer de aantaande echtgenoot in het buitenland vertoeft en niet kan overkomen. Ons burgerlijk wetboek vergunt in zulke gevallen, na machtiging der Koningin verkregen te hebben, dat het huwelijk door een bij authentieke acte daartoe gevolmachtigde zal voltrokken worden. En waarom zou de Kerk, waar het hier een volkomen wettig aangegaan huwelijk geldt, wanneer de aantaande echtgenoot deze gevolmachtigde evenzeer volmacht heeft gegeven om de vragen van het kerkelijk huwelijksformulier te beantwoorden, de kerkelijke huwelijksbevestiging dan weigeren?

Natuurlijk behoeft daarom de kerkelijke huwelijksbevestiging nog niet altoos bij volmacht plaats te vinden. Wanneer zulk een huwelijk bij volmacht door de Overheid gesloten wordt, dan geschiedt dit, omdat de vrouw, voordat zij de reis aanvaardt naar haar man, wettig met hem getrouwd wil zijn met het oog op de burgerrechtelijke gevolgen, aan het huwelijk verbonden. Ze wil zich niet blootstellen aan het gevaar, dat wanneer zij de reis met dit doel aanvaard heeft, het huwelijk ten slotte niet door zou gaan; of wel de man wil dat zijn echtgenoot, wanneer hij intusschen kwam te overlijden, recht op de erfenis zou hebben. Zulke motieven gelden voor de kerkelijke huwelijksbevestiging niet en vandaar dat het eigenaardig is, wanneer de bedoelde personen de kerkelijke huwelijksbevestiging eerst laten plaats vinden, wanneer ze samen zijn gekomen. Juist deze kerkelijke huwelijksbevestiging zal voor hen dan de aanvang van het huwelijksleven worden. En bezwaar tegen de tijdelijke scheiding tusschen de burgerlijke en kerkelijke huwelijksbevestiging bestaat in dit geval niet, omdat er geen sprake van kan wezen, dat beide partijen reeds als man en vrouw samen zijn gaan leven, voordat de kerkelijke huwelijksbevestiging plaats vond.

Vandaar dat we als regel zouden aanraden de kerkelijke huwelijksbevestiging te laten plaatsvinden, nadat beide echtgenooten samen gekomen zijn. Ze gaan dan samen naar Gods bedehuis; daar wordt de trouwbelofte voor Gods aangezicht afgelegd; en daar worden ze nu door den Dienaar des Woords tot man en vrouw verklaard.

Maar er kunnen gevallen voorkomen, waarin dit niet kan, omdat de echtgenoot op een plaats vertoeft, waar geen Gereformeerde en zelfs geen Christelijke Kerk is. In zulke gevallen zou zulk een huwelijk dan alleen burgerlijk voltrokken kunnen worden, en van een kerkelijke huwelijksbevestiging geen sprake kunnen wezen, wanneer die kerkelijke bevestiging door den Kerkeraad in ons land geweigerd werd. En dat nu zou een onrecht zijn aan deze echtgenooten aangedaan, wanneer zij hun huwelijk ook door de Christelijke Kerk in den naam des Heeren willen bevestigen. De kerkelijke huwelijksbevestiging is voor een Christen toch meer dan een godsdienstige plechtigheid bij het huwelijk, een vragen van den zegen Gods op het huwelijk, maar is de bevestiging van het huwelijk door den Dienaar Gods in het midden der gemeente. En welk recht zou de Kerkeraad dan hebben om aan zulke personen die kerkelijke huwelijksbevestiging te weigeren? Natuurlijk heeft

de Kerkeraad, waar de beloften anders luiden, dan die voor de Overheid worden afgelegd, recht om te vragen, dat de niet aanwezige echtgenoot den gevolmachtigde uitdrukkelijk machtigt om uit zijn naam de huwelijksbelofte, die de Kerk vraagt, af te leggen. Maar wanneer dit geschiedt, heeft de Kerkeraad daarmede dan ook te treden te wezen en zulk een huwelijk te voltrekken. Dat de vragen in het huwelijksformulier bij zulk een huwelijk gewijzigd moeten worden, spreekt van zelf. Zoo geschiedt bij de burgerlijke huwelijksvoltrekking evenzeer. Aan de letter van het huwelijksformulier is men niet gebonden. Wanneer de omstandigheden het eischen, mag daarvan worden afgeweken.

Rijk Derksen.

In den hoogen ouderdom van bijna 79 jaar is de ijerige secretaris van de Unie en van den Schoolraad, de heer R. Derksen, te Zeist overleden.

Aan onzen Schoolstrijd zal zijn naam met eere verbonden blijven. Hij heeft heel zijn leven aan den dienst der Christelijke school gewijd. Voor haar belangen heeft hij altoos gewijld. Met groote bescheidenheid, met trouw plichtsgevoel, met warme liefde.

Onze Koningin sierde hem met het kruis van de Oranje-Nassau. Ons volk blijft hem dankbaar gedenken.

Ons antwoord aan Dr. Buizer.

Calvin's meen. VIII.

Indien onze Gereformeerde Kerken dus steeds erkend hebben, dat een Kerk een ware Kerk van Christus kon wezen, ook al kleefden haar gebreken en onvolkomenheden aan, dan volgt hieruit van zelf, dat onze Kerken nooit bedoeld hebben de andere Protestantse Kerken als valsche Kerken te veroordeelen, omdat zij niet in alles met de Gereformeerde Kerken overeenstemmen. De Gereformeerde Kerken mochten zich zelf voor de meest zuivere Kerken houden, gelijk de Westminsterse Confessie het uitdrukt, maar ze hebben nooit gepretendeerd de *enige* ware Kerk te zijn. En dat onze Gereformeerde Kerken dit breede standpunt hebben ingenomen, is niet het minst te danken geweest aan Calvin, die veel beter dan de andere Reformateurs de Katholiciteit der Kerk heeft ingezien en haar ook in de praktijk gehandhaafd heeft.

Luther en de Lutherse Kerk hebben dit helaas niet gedaan. Niet alleen dat Luther zelf, toen Zwingli op het punt van het Avondmaal anders dacht dan hij, hem verketend heeft, verklaarde; dat een papiet nog eerder zalig kon worden dan Zwingli, op het godsdienstgesprek te Marburg de broederhand hem geweigerd heeft en alle gemeenschap met de onder Zwingli's leiding tot reformatie gekomen Kerken verbroken heeft, maar de latere Lutherse theologen zijn nog veel verder gegaan; ze hebben niet alleen in de Formula Concordiae allen, die op het stuk van het Avondmaal anders dachten dan zij, veroordeeld, maar de arme vluchtelingen uit Nederland, die in Duitschland een schuilplaats zochten, vervolgd en verjaagd, omdat deze zich niet bij de Lutherse Kerk wilden aansluiten. En wel stond Zwingli en de Zwitsersche Kerken met hem oorspronkelijk op een breeder standpunt, zodat ook van hen de poging is uitgegaan, om met de Lutherse Kerken in kerkelijke vrede te leven, maar toen dit niet gelukte en ze bovendien verbittert werden door het harstochtelijke drijven van Luther en de Lutherse theologen tegen de zogenaamde Sacramentariërs, hebben de latere Zwillingen en vooral Bullinger, die Zwingli's opvolger te Zurich was, een diepen afkeer van de Lutherse Kerk opgevat en alle gemeenschap met deze Kerk verbroken. Het sterkt blijkt uit wel uit het feit, dat toen enkele jongelieden uit Zwitserland door Duitschland reisden, de predikanten te Zurich hen verboden in de Duitse kerken het Avondmaal te gebruiken en dit verbod zelfs uitbreiden tot de kerk van Straatsburg, omdat Bucer, die daar den toon aangaf, naar hun oordeel in de Avondmaalsleer te veel concessies aan Luther had gedaan.

Calvin, die optrad nadat deze breuke tusschen de beide Protestantse Kerken reeds geslagen was, heeft deze breuke wel op het diepst betreurd. »Het behoort, zoo schreef hij aan den Aartsbisschop van Canterbury, tot de ergste misstanden van onzen tijd, dat de verschillende Kerken zoo verdeeld en als 't ware vaneengereten zijn, dat ze zelfs den band van menscheleke saamhoorigheid nauwelijks meer gevoelen, laat staan dan de heilige gemeenschap van de leden van Christus onderling, die zij allen wel met den mond belijden, maar die slechts weinigen met de daad beoefenen». Heel zijn leven door heeft Calvin dan ook gepoogd deze breuke weer te heelen en den onderlingen vrede en eenheid weer te herstellen. En volkomen terecht merkt Staehelin, de bekende levensbeschrijver van Calvin, op, dat het opmerkelijkst daarbij is, dat Calvin voor deze eenigheid der Kerken volstrekt niet noodig achtte een absolute overeenstemming in de leerwijze of inrichting der Kerk. Zeker was Calvin, zegt hij, van de juistheid van zijn eigen opvattingen diep doordrongen en heeft hij daaraan zoo beslist als geen ander vastgehouden, maar met finen christelijken tact wist hij toch onderscheid te maken — een onderscheid, waarvoor de oogen zijner meeste tijdgenooten nog gesloten waren — tusschen het wettelijke en onwettelijke in de leer en inrichting der Kerk, tusschen den eenigen grond van het Evangelie en de verschillende opvattingen en voorstellingen daarvan door menschenlijken ziels-

arbeid (Johannes Calvin, II. 201). En hoe volkomen juist dit gezegd is, blijkt wel als men nagaat, wat het standpunt is, dat Calvin tegenover de verschillende Kerken in zijn dagen heeft ingenomen.

Wat de Lutherse Kerk betreft, om haar in de eerste plaats te noemen, heeft Calvin zeker een open oog gehad voor de vele gebreken, die deze Kerk aankleefden, niet alleen wat haar Avondmaalsleer betreft, maar ook, zoals hij reeds bij een zijner eerste ontmoetingen met Melancthon hierover klaagde, wat de vele superstitische ceremoniën aangaat, die Luther nog in den eeredienst behouden had, en het ontbreken van de kerkelijke tucht. Maar al heeft Calvin deze bezwaren ronduit uitgesproken, ze hebben hem nooit er toe gebracht Luther niet als een uitnemend Christen te vereeren en de Lutherse Kerk niet als een ware Kerk van Christus te erkennen. In zijn verweerschrift tegenover den Roomschen theoloog Albert Pighius, die Luther had aangevallen, zegt Calvin: »Ik houd Luther voor een uitnemend Apostel van Christus, aan wiens dienst en arbeid het voornamelijk te danken is, dat de zuiverheid van het Evangelie weer hersteld is.» (Op. Calv. VI, p. 230). In een geschrift aan Keizer Karel gezonden, verklaart Calvin, »dat God in den aanvang Luther en anderen verwekt heeft, die den fakkel voor ons uit hebben gedragen, opdat wij den weg der zaligheid zouden weer vinden en dat door hun dienst onze Kerken (Calvin bedoelt hiermede de Protestantse Kerken in het algemeen) weer op het rechte fundament zijn hersteld en opgebouwd» (Op. Calv. VI, p. 459). En in een enigen brief, dien Calvin aan Luther heeft geschreven, spreekt Calvin hem aan als den uitnemendsten herder der Christelijke Kerk (Op. Calv. XII, p. 7). En hoe Calvin vooral Melancthon heeft hoog geacht, met hem in de trouwste vriendschap geleefd heeft en zelfs zijn werken, in het Fransch vertaald, aan de Fransche Kerken heeft aanbevolen, is bekend genoeg. Toch was Melancthon het zeker niet op alle punten met Calvin eens, zelfs niet op dat punt, wat Calvin het hart der Kerk noemde, nl. de uitverkiezing, want Melancthon neigde op dit punt naar het synergisme. Maar al heeft Calvin Melancthon meermalen op het bedenkelijke van deze afwijking gewezen, den band der gemeenschap heeft hij nooit met hem verbroken. En wie leest niet met ontroering de woorden, die Calvin na Melancthon's dood schreef: »O, Philippus ik roep u aan, die nu met Christus bij God leeft en ons daar op wacht, totdat wij met u in Gods heilige ruste zullen verzameld worden. Hoe honderdmaal hebt gij wel gezegd, als gij moede van den arbeid en door uwe zorgen gekweld het hoofd aan mijn borst neerviel: O, dat ik toch aan uw borst sterf kon. En hoe duizendmaal heb ik niet gewenscht, dat het ons gegeven ware geweest, samen te mogen leven.»

En even ruim van hart als Calvin tegenover de Lutherse Kerken in Duitschland was, was hij het ook tegenover de Zwingliaanse Kerken in Zwitserland. Dat ook aan deze Kerken vele gebreken kleefden, heeft Calvin nooit verheeld. Met de Avondmaalsopvatting van Zwingli, die in deze Kerken was aangenomen, kon Calvin het nog minder vinden dan met die van Luther. Dat de kerkelijke tucht ook in deze Kerken ontbrak en de tucht geheel in handen der Overheid was gelaten, keurde Calvin af. En met de ceremoniën en feestdagen van de Kerk te Bern, die nog te veel aan den Paapschen zuurdeesem herinnerden, was Calvin allerminst ingenomen. Maar trots deze bezwaren, die Calvin ook openhartig genoeg heeft uitgesproken, heeft hij deze Zwitsersche Kerken nooit voor valsche Kerken verklaard, maar steeds den band der gemeenschap met haar onderhouden. Van de zijde der Zwitsersche Kerken maakte men dit zeker niet altoos gemakkelijk: vooral de Overheid te Bern was Calvin weinig gunstig gezind en heeft zelfs aan hare onderdanen verboden, bij Calvin te Genève het Avondmaal te gebruiken, maar Calvin heeft zich zelfs daardoor niet laten verleid en den band met de Kerk te Bern te verbreken. Bij elke gewichtige kerkelijke aangelegenheid zorgde Calvin, dat de Kerk te Genève het advies vroeg van de andere Zwitsersche Kerken om in gemeen overleg te kunnen handelen. Met Bullinger stond hij zijn leven lang in de drukste correspondentie en raadpleegde hem in alle dingen. En het was de blijdeste dag in Calvin's leven, toen het hem gelukte met Bullinger in de Avondmaalsleer tot overeenstemming te komen en ook de andere Zwitsersche Kerken voor dezen Consensus Figurinus te winnen.

Niet anders heeft Calvin gestaan tegenover de Kerk van Engeland, toen deze na den dood van Hendrik VIII tot reformatie begon te komen onder de leiding van Crammer, den aartsbisschop van Canterbury. Ook in deze Kerk was zeker niet alles ingericht, zoals Calvin meende, dat het naar Gods Woord moest. De episcopale hiërarchie en de vele ceremoniën bij den eeredienst waren niet naar het hart van Calvin, en in zijn brieven aan Koning Eduard en aan den Aartsbisschop heeft Calvin dan ook telkens gewezen op de gebreken, die de Kerk van Engeland nog aankleefden en op een krachtige doorzetting der reformatie aangedrongen. Maar uit deze brieven blijkt tegelijk, hoe Calvin deze Kerk van Engeland toch voor een *ware* Christelijke Kerk hield, den band der eenigheid met haar wilde onderhouden en met alle kracht de mannen wilde steunen, die dit werk der reformatie ter hand hadden genomen.

En evenals Calvin dit gedaan heeft tegenover de Protestantse Kerken in Duitschland, Zwitserland en Engeland, ook al waren deze niet in zijn zin »Gerefor-

meerd", zoo heeft hij dit ook gedaan tegenover de kleine Kerken, die reeds vóór de Reformatie het juk der Pauselijke hiërarchie hadden afgeschud, de Waldenzen en de Bohemen. Ook in deze Kerken was lang niet alles ingericht, zoals het naar Calvin's inzicht behoorde te zijn, maar Calvin heeft geen oogenblik geaarzeld ze als ware Kerken te erkennen. Hoe heeft Calvin zich niet het lot aangetrokken van de arme vervolgde Waldenzen en alles gedaan om hun te hulp te komen. En hoe heeft hij de afgevaardigden der Boheemsche broeders, toen deze te Genève hem kwamen bezoeken, niet met open armen ontvangen. Met de geloofsbelijdenis, die deze broeders meebrachten, was Calvin het niet op alle punten eens, vooral niet met hun opvatting van het Avondmaal. Maar het schrijven, dat hij aan deze afgevaardigden meegaf, en waarin hij deze bezwaren uiteenzette, begint met de woorden: »wij getuigen in onderlinge overeenstemming, dat wij één Vader in den hemel hebben en dat wij onder Christus als Hoofd één lichaam vormen.» (Op. Calvini t. XVIII p. 129).

Kerkeradsverkiezingen.

XIII.

Van niet minder belang dan de vraag, wie aan de verkiezing mogen deelnemen, is de vraag, hoe, nadat de stemming gehouden is, zal worden uitgemaakt, *wie wettig door de gemeente verkozen is?* Ook deze vraag toch geeft in de praktijk niet zelden tot moeilijkheden aanleiding, niet zoozeer bij de verkiezing van een predikant, maar wel bij de verkiezing van ouderlingen en diakenen, omdat men hier te dorn heeft met een meervoudige verkiezing, en de regelen, die voor een enkelvoudige verkiezing gelden, hier niet geheel doorgaan.

Bij enkelvoudige verkiezingen geldt als regel, dat iemand alleen dan gekozen is, wanneer hij de volstrekte meerderheid heeft van de wettig uitgebrachte stemmen. Het is dus niet voldoende, wanneer iemand de meeste stemmen heeft (men noemt dit de betrekkelijke meerderheid) maar hij moet de volstrekte meerderheid hebben, d.w.z. de helft van de wettig uitgebrachte stemmen plus één. Zoo wordt b.v. in Art. 10bis van de Gemeentewet bepaald: Bij eerste stemming wordt geen hunner (nl. der kandidaten) benoemd dan met volstrekte meerderheid van stemmen. En ook in de conceptregeling voor de verkiezing der ouderlingen en diakenen achter de uitgave der Kerkenorde wordt hetzelfde voorgeschreven: »De keuze geschiedt bij volstrekte meerderheid. Blanco stemmen worden niet meegeteld. De meerderheid wordt gevormd bij een even getal door de helft plus één en bij een oneven getal door één te tellen bij de helft van het geheel min één, bijv. van vijftien is de meerderheid acht.» De reden, waarom dit de algemeene aangenomen regel is, is duidelijk. Wanneer er voor een predikantsvacature uit drie kandidaten gekozen moet worden en er nemen honderd gemeentelieden aan de stemming deel, dan kunnen die stemmen zich zoo verdeelen, dat A 42, B 36 en C 22 stemmen heeft. A heeft dan de meeste stemmen, maar B en C hebben samen meer stemmen dan A, zodat daarmede nog niet uitgemaakt is, dat de meerderheid der kiezers A gekozen wil zien. Vandaar dat men dan laat herstemmen tusschen degenen, die de meeste stemmen hebben gekregen, en dan is degenen, die de volstrekte meerderheid heeft verkregen (dus 51 stemmen) gekozen.

Intusschen is deze regel, die bij de enkelvoudige verkiezingen juist is en in de praktijk tot geen moeilijkheden aanleiding geeft, bij meervoudige verkiezingen, zoals bij de verkiezing van ouderlingen en diakenen, waarbij de gemeente uit een dubbelgetal de helft kiezen moet, niet zonder meer toe te passen, omdat men anders tot onoverkomelijke moeilijkheden komt. Deze moeilijkheden zijn de volgende.

Vooreerst, dat bij een meervoudige verkiezing elk stemgerechtigd lid niet één stem uitsprekt, maar zoveel stemmen als er vacatures zijn. Vandaar dat hier nooit de eisch kan gesteld worden, dat iemand de helft plus een van de wettig uitgebrachte stemmen moet hebben om gekozen te zijn, want dan kan niemand gekozen worden. Gesteld dat er acht kandidaten zijn, waarvan de gemeente de helft kiezen moet, en honderd personen nemen aan de stemming deel, dan kan ieder gemeentelid vier stemmen uitspreken en krijgt men dus als uitslag van de stemming, dat er vierhonderd stemmen zijn uitgebracht. De volstrekte meerderheid van vierhonderd is twee honderd en één, en deze volstrekte meerderheid kan geen kandidaat halen, daar er slechts honderd personen aan de stemming deelnemen. Reeds dit toont, waarom de bepaling, zoals deze in de Conceptregeling staat, niet deugt. In de Gemeentewet heeft men deze moeilijkheid wel gevoeld en daarom aan het slot er bij bepaald, dat »de volstrekte meerderheid wordt vastgesteld naar het aantal der van waarde zijnde in de stembussen gevonden stemlijsten.» Dit is natuurlijk juist, want niet het aantal uitgebrachte stemmen, maar het aantal van de *personen*, die aan de stemming wettig deelnemen, moet bij de berekening van de volstrekte meerderheid ten grondslag worden gelegd. Aangezien elk kiezer maar één stemlijst krijgt, waarop hij dan vier stemmen kan uitspreken, wordt in de Gemeentewet bedoelde bepaling opgenomen. Alleen is het dan vreemd, dat men eerst spreekt van de volstrekte meerderheid der stemmen, terwijl men later verklaart, dat niet de stemmen, maar de stemlijsten bedoeld zijn. Veel juist is de bepaling, die in de regeling van de verkiezing der ambtsdragers te Amsterdam staat, waar gesproken wordt niet van de meerderheid

der stemlijsten.
Ook moeijlijk volstrekte uitgebrachte personen (gelijk schiedt het voelden nimmer kunnen plicht te brei ouderlij zijn st invullen bij 18; mende meerde voudige ook al geteld stemme van de bij een dam 20 en dat kiezing zijn, zo stemme uitgebr lingen men, w aantal die nie meentel middeld bedraag stemme neer de candidat zijn. Bij woonlijk vacature voor el levert de heid mo heid, ma de groot twintig t elk gen vacature de eisch volstrekt haven. i dat lem strekte stemmin ook bij zou de b En in e leden te kiezing slotte n deelnam. zoo verst de volste Ze is o en Mede strekte n niet wet het const wordt nie lijke me verkiezing meeste s heeft hij gehaald, zou hier omdat d te gering zich te bonden u gesteld moeijte, o dat dege kregen he zijn. En mogelijke groote ge stemming meentele briefjes ingeleverd herstemm gepopen.

Dr. J. C. meerde Ke - Dr. Heilige ENKEL EN - J. H. K

Op de, houden ver KANTEN VAN LAND heeft Moderamen antwoord. Z eenigzins o de in het d voor tijl.

De vraag „meereven", „weel" ond. Vragen in de engelen andere of zaligen „me van vragen, vermogen li Maar zij tweede paar de bespiegel uit eigen di belevingen, stoornissen, de vooroude aan dien en de vorige e komen spirit Al zulk j woord te v